

УДК 279.125:2-277.2

DOI 10.35423/2078-8142.2018.1-2.12

М. М. Мокієнко,
кандидат історичних наук, старший науковий співробітник
Центру дослідження релігії
Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова

П'ЯТИДЕСЯТНИЦЬКА ГЕРМЕНЕВТИКА ПРО РОЗДІЛЬНІСТЬ ДУХОВНОГО ВІДРОДЖЕННЯ

У статті досліджено п'ятидесятницьку герменевтику щодо роздільності духовного відродження на основі текстів Нового Завіту. У працях сучасних євангельських дослідників зважено використовуються позитивні досягнення методу аналізу редакцій. З метою адекватного виділення теологічного смислу біблійних наративів використовується інструментарій критики редакцій разом із підходами в галузі літературного аналізу. Своєрідний консенсус в євангельській герменевтиці знівелював питання призначення розповідей у Новому Завіті й пріоритет дидактичних текстів над історичними. Лука, Павло та Іван по-різному виражали свої думки й ставили богословські акценти. Новозавітні автори засвідчують багатобарвну роботу Духа в людині, яку п'ятидесятники розділяють на сотерологічну та харизматичну частини, використовуючи різноманітну лексику, з допомогою якої ці дії описані в їхніх книгах.

Ключові слова: п'ятидесятницька герменевтика, духовне відродження, сучасне п'ятидесятницьке богослов'я, хрещення Святим Духом.

У 1970 р. з'являється авторитетне дослідження спеціаліста з Нового Завіту Г. Маршалла «Лука: історик та богослов». Скрупульозна оцінка авторів критики редакцій дала автору можливість уникнути протиставлення «Луки-теолога» «Луці-богослову». Євангелист писав достовірну історію, втім не просто констатуючи факти, а маючи чіткі теологічні посили. Він використовував історію для теології [12, с. 18–19]. Як зауважує Стотт: «... достовірність теології Луки стверджується або руйнується разом із надійністю тієї історії, на якій вона збудовується» [6, с. 31]. У підручнику з герменевтики Г. Осборна відзначається, що редакційна критика продемонструвала теологічну основу біблійної розповіді, яка дає читачу змогу відчути істину, закладену в оповіді. Г. Осборн йде далі Г. Маршалла: «У

розповіді суть подається не так прямо як у дидактичному матеріалі і, попри це, вона містить теологічний сенс й передбачає дію послання на читача... Біблійна розповідь у певному сенсі навіть більше ніж вчення може бути застосована до життєвих ситуацій людей» [5, с. 283].

Метою цієї наукової статті є дослідження п'ятидесятницької герменевтики щодо роздільності духовного відродження на основі текстів Нового Завіту.

У.Мензіс називає ствердження теологічного значення наративів «тихою революцією в герменевтиці» [4, с. 36], яка відкриває можливості для появи цілісного біблійного богослов'я. Питання, чи був Лука або інші автори Євангелій богословами, втратило свою колишню актуальність. Основна увага приділяється тепер конкретним формі та змісту їх богослов'я. П'ятидесятницькі теологи прагнуть використати нові горизонти, що відкриваються в новому герменевтичному контексті й актуалізують питання, які стосуються природи пневматології Луки та її взаємин з пневматологією Павла. Це дало поштовх для обговорення в широких євангельських колах природи біблійної пневматології в її повному об'ємі і того впливу, який вона може здійснювати на життя сучасної церкви [11].

Легітимізація історичних книг в євангельській герменевтиці дає п'ятидесятникам можливість знов порушувати питання про розділення народження згори та хрещення Святим Духом на окремі етапи. Лука своїми описами стверджує в очах п'ятидесятників відмінність і послідовність духовного досвіду, його логічну віддільність від духовного відродження. Враховуючи, що богословські писання Луки визнаються в якості джерела загальноприйнятої християнської віри та переживань, то відмінність і роздільність народження згори й духовного хрещення для п'ятидесятників є нормативною у відношенні переживань сучасних християн. Г.Макгі заявляє: «Застосування використаних принципів підтримує положення про те, що хрещення Святим Духом є відмінним від навернення. Навернення включає в себе встановлення відносин із Богом; хрещення Святим Духом передбачає посвячене та потужне харизматичне служіння» [13, с. 162].

У євангельських богословів стосовно цього є власний погляд. Однак варто зазначити, що вихід у світ у 1970 р. праць Д. Данна та Г. Маршалла актуалізував питання про характер богослов'я Луки й стимулював до вивчення його двотомника. Фокус на богословських ідеях Луки разом із дотриманням методології Данна створив для п'ятидесятників можливість сформулювати біблійне богослов'я Духа, яке було б переконливим не лише для хрещених Духом Святим, а й для євангельських віруючих. Ґрунтовною

теологічною працею, написаною п'ятидесятником в контексті «герменевтичного зсуву», стане робота Р. Стронстада «Теологія Святого Духа в розумінні євангелиста Луки» [16]. М. Міттельштадт називає цю працю «першим академічним дослідженням п'ятидесятника, з яким довелося серйозно рахуватися тим, хто вивчає праці Луки, навіть якщо вони не належали до п'ятидесятницького руху» [15]. Р. Стронстад доводив не лише правомірність використання Євангелій та Дій Ап. в якості опертя для пневматології, а й представляє Луку як самостійного теолога, погляд на Святого Духа якого відрізняється від підходу Павла, хоча й сумісний із ним. Автор розкриває пневматологічну гармонію у працях Луки (зокрема через однакове значення виразу «сповнитися Духом»), а також доводить, що історіографія Луки має богословський характер.

Для Р. Стронстада паулістична пневматологія має сотеріологічний вимір, тоді як євангелист Лука представляє дію Духа в житті новозавітних персонажів у контексті покликання на служіння. Діяльність Духа у Луки пов'язана скоріше з наділенням різноманітними дарами та силою, а також пророчими здібностями, чи зі спасінням людини. Описане на початку Євангелія помазання Ісуса, як посвячення для служіння, в загальних рисах подібне хрещенню Духом, яким на початку Дій були наділені вже учні Христа. Стронстад резюмує: «Таким чином, у Луки очевидно превалює скоріше харизматична ніж сотеріологічна теологія Святого Духа» [7, с. 21–22]. Для нього харизматичний вимір Духа, про який свідчить Лука, рівний сотеріологічному виміру Павла, оскільки біблійне богослов'я Духа має приділяти належну увагу пневматології кожного біблійного автора. Зокрема, тлумачачи історичну розповідь Луки в світлі своєрідності його пневматології, Стронстад демонструє, що Дух зійшов на апостолів у день П'ятидесятниці не як джерело новозавітного буття, а як ресурс сили для ефективного свідцтва. Дар П'ятидесятниці має харизматичний характер більшою мірою ніж сотеріологічний, тому його треба розмежувати від паулістичного навернення. Звідси, Р. Стронстад наводить вагомий аргумент на підтримку п'ятидесятницького вчення про етапність та розмежування навернення й хрещення.

Згідно зі Стронстадом, пневматологія Луки суттєво відрізняється від вчення про Святого Духа ап. Павла. Євангельські богослови стверджують, що Лука пов'яже дар Духа зі спасінням, але при цьому хоче зробити наголос на ролі Духа в оснащенні церкви для служіння. Зокрема, Д. Стотт акцентує увагу на «Пісні Симеона» (Єв. Від Лк. 2:29–32), в якій він бачить начерк сотеріології Луки [6, с. 32]. Натомість Р. Стронстад вважає підхід

«одне богослов'я – різні акценти» некоректним, оскільки він підриває біблійні основи п'ятидесятницької теології й дає можливість характеризувати дар Духа в день П'ятидесятниці як головний елемент навернення-ініціації (в термінології Данна), засіб, дякуючи якому перші християни могли переживати новозавітні благословення, такі як очищення, виправдання, моральне перетворення і т.д. Р.Стронстад інтерпретує дар Духа у Луки виключно як харизматичний; для нього це не просто наголос, а принципово відмінне богослов'я Духа.

Із цих позицій Р. Стронстад критикує Д. Данна та його працю «Хрещення Святим Духом». Він звинувачує баптистського теолога в «необґрунтованому ототожненні»: «вчення Луки про Святого Духа тлумачиться у такий спосіб, ніби воно було написане Павлом» [7, с. 9]. Вислів ап. Павла «хрещені Святим Духом» розцінює як опис процесу ініціації, з чим Стронстад незгоден, вказуючи, що Павло поняття «хрещені Духом» й «сповнілися Духом» використовує лише раз, тоді як Лука використовує ці поняття загалом дванадцять разів. П'ятидесятник У. Аткинсон демонструє похибку в статистиці Р. Стронстада, доводячи, що Лука використовує різні грецькі дієслова [1, с. 30]. Утім, тут питання не в статистиці й навіть не в термінології, а в тому, що попри власні заперечення, Д. Данн справді читає двотомник Луки через лінзи пневматології Павла й не дає Луці можливості бути «самостійним» теологом. До такого висновку можуть наштовхнути красномовні вислови Данна: «Лука, скоріш за все, використовує те саме ототожнення, що й Павло...»; «Розповідь Луки у цьому відношенні ілюструє доктрину Павла...» і т.д. [2, с. 47, 51].

Р. Стронстад критикує тлумачення Д.Данном «п'ятидесятницьких» епізодів Луки, при цьому залишається в межах його методології. Помазання Ісуса біля Йордану Стронстад розглядає крізь призму проповіді Христа в Назареті (Лк. 4:16–30), тобто як покликання на служіння. Звідси, основний сенс П'ятидесятниці – «в наділенні учнів дарами для здійснення їх місії» [7, с. 52]. Розглядати події П'ятидесятниці як ініціацію можливо, лише використовуючи поділ історії спасіння на епохи Ізраїля, Христа та Церкви, а Стронстад такий поділ вважає штучним. Сильною стороною праці Стронстада є тлумачення ним подій у Самарії та Ефесі. У першому випадку не може й йтися про будь-який сотеріологічний підтекст, оскільки самаряни вже були християнами. У випадку з учнями Івана Хрестителя, Стронстад аналізує словосполучення «деяких учнів» (Дії Ап. 19:1) у співвідношенні з «один учень» (Дії Ап. 9:10, 16:1), де йдеться про Ананію та Тимофія, які вже були християнами. Таким чином, Стронстад, не виходячи за межі текстів Луки, демонструє недоліки екзегетики Д. Данна й

невиправданість ототожнення понять навернення та хрещення Святим Духом.

Незважаючи на досить переконливі докази адекватності сучасної п'ятидесятницької екзегетики, окремі євангельські богослови продовжують критикувати підхід про особливий характер пневматології Луки. Одним з аргументів постає концепція богонатхненності Писання, згідно з якою Один і Той самий Дух надихав різноманітних авторів Нового Завіту, тому їх богословські погляди не можуть відрізнятися й мають бути уніфіковані. П'ятидесятники поділяють погляд «Писання гармонійне в цілому», але не виключають наявності теологічних відмінностей у різних біблійних авторів. У. Мензіс цитує одну зі статей Г.Маршалла, який наявні відмінності пояснює як «відмінності в силу гармонійного розвитку, а не непримиримої суперечності» [4, с. 49]. Тобто відмінні особливості Луки та Павла сумісні один одному, взаємодоповнюючі й сприяють процесу гармонійного розвитку доктрини.

Паулістична пневматологія більш розвинута й охоплює розмаїття аспектів роботи Духа. У посланнях Павла Дух Святий – джерело для освячення, праведності, близьких стосунків із Христом, а також сили для служіння. Власне й у дидактичних новозавітних текстах йдеться не лише про сотеріологічний вимір роботи Духа, а й про харизматичний (див., наприклад: Рим. 15:18–19, Фил. 1:18–19). Погляд Луки на пневматологію обмеженіший ніж у Павла, оскільки в нього представлена лише харизматична сторона діяльності Духа. Лука говорить про Церкву як пророче співтовариство, наділене силою для виконання місіональних задач. Враховуючи, що «порядок денний» перед Церквою не змінився, сучасним християнам, на переконання п'ятидесятників, легше співвідносити себе з першоапостольським досвідом, описаним Лукою, частиною якого, до речі, була діяльність ап. Павла. Крім цього, ігнорування відмінностей у підходах Луки й Павла нівелює розмаїття біблійного свідчення та багатобарвність роботи Духа в житті Церкви. Богонатхненність Писання не може передбачати його насильницької гармонізації. Таким чином, на думку п'ятидесятницьких авторів, гармонійність Писання не може досягатися шляхом повної уніфікації його частин.

Нарешті, євангельським аргументом на користь спільної пневматології Луки й Павла є те, що Лука був супутником Павла й не міг не сприйняти його поглядів. У цьому контексті постає питання про джерела формування Павлових поглядів на Святого Духа. Існує поширена думка про те, що паулістичним посланням передувала рання християнська традиція у

вигляді гімнів, літургійних формул і т.д., тому сотеріологічний аспект пневматології Павла був загальновідомим й загальновизнаним у Церкві I ст. Ця традиція сформувала підходи Павла й не могла не вплинути на погляди Луки. П'ятидесятник Р. Мензіс заперечує подібний підхід, стверджуючи, що християнська традиція, успадкована Павлом, не приписувала Святому Духу сотеріологічних функцій. Згідно з Мензісом, саме у паулістичній теології яскраво виокремлено сотеріологічні функції Духа, однак цей погляд не впливав на Церкву за межами сфери впливу апостола в період, який передував написанню двотомника Луки [14].

Також Р. Мензіс переконує, що попри спільність Павла з Лукою, останньому не були відомі послання апостола [4, с. 51]. Тому сотеріологія та пневматологія обох авторів мають певні відмінності, які можна корелювати. Однак потрібно «дозволити» двотомному тексту Луки говорити самому за себе. У такому випадку не лише збережеться розмаїття книг Біблії, а й місіонерська природа й призначення дару П'ятидесятниці отримає належне підтвердження, що вивільнить місіональний потенціал сучасної Церкви.

Попри доволі переконливі аргументи п'ятидесятників, Д. Данн критикує їх за недооцінку сотеріологічної пневматології ап. Павла. Наводячи спрощене розуміння хрещених Духом Святим про те, що «навернення відбувається через прийняття Христа, а хрещення Духом – через прийняття Духа», Данн звинувачує їх у відході від новозавітного вчення, яке ніби проявляється у відмові визнати участь Духа в процесі навернення людини. Він аналізує євангелізаційну й церковну практику п'ятидесятників й доходить висновку про спрощеність їх христологічної сотеріології. Якщо подібні заяви десь і звучали (особливо в євангелізаційній формі), вони не мали за мету викладення повноти вчення про спасіння чи про Духа Святого, тим більше їх не можна вважати нормативними для магістральних напрямів п'ятидесятництва. У такому звинуваченні Д. Данна простежується ідея відмови в очах п'ятидесятників отримання Духа в тих, хто не пережив хрещення Святим Духом.

Однак п'ятидесятицька історія та теологія XX ст. відкидають це звинувачення Д. Данна. П'ятидесятники завжди вчили, хоча й не послідовно, що всі віруючі отримали Духа. Ще в 1898 р. ідейний попередник п'ятидесятництва Р. А. Торрей зазначав: «У кожного справжнього віруючого є Святий Дух, але не кожен віруючий хрещений Святим Духом» [цит. за: 1, с. 116]. У Вандсбургській Заяві 1910 р. лідери європейського п'ятидесятництва зазначають: «Деякі наші брати та сестри стверджують, що благословенні Господом діти Божі, не мають в собі Духа Божого, тому

що не отримали дару мов чи інших дарів... Подібні явища заподіюють нам велику скорботу... Всі істинні діти Божі, які померли з Христом й отримали Його життя через Духа Святого» [8, с. 108]. Ця сама думка побутувала у ранньому північноамериканському п'ятидесятницькому русі. У 1911 р. в одній зі статей журналу «Горниця», який видавався хрещеними святим Духом у Лос-Анжелесі стверджувалося наступне: «серед деяких п'ятидесятників побутує думка, ніби Святого Духа отримують лише ті, хто прийняв повне п'ятидесятницьке хрещення. Звісно, така уява не відображає наших поглядів» [10, с. 223]. У 1937 р. М. Перлман писав, що ніхто не може бути християнином, не маючи Духа, або не будучи наповненим Духом. У дослідженні руху п'ятидесятників, опублікованому в 1945 р., Д. Далтон дійшов висновку: «У п'ятидесятницькому богослов'ї не відкидається наявність Духа в тих, хто не належить до п'ятидесятницького руху. Згідно з їх богослов'ям, Святий Дух перебуває в серці кожної людини з моменту навернення» [цит. за: 1, с. 117]. Якщо таке розуміння переважало в колах хрещених Святим Духом у першій половині ХХ ст., коли контакти з іншими євангельськими групами були обмежені, тим більше в другій половині ХХ ст., яка ознаменувалася входженням п'ятидесятницької теології в широке коло контактів, які сприяли її «облагородженню» та формуванню генерації власне п'ятидесятницьких богословів. Потрібно відзначити, що традиційна п'ятидесятницька теологічна уява стосовно участі Духа в житті християнина (так само й інших богословських питань) сформувалася не в результаті ретельного наукового дослідження Луки й Павла, а дякуючи інтуїтивному читанню Священного Писання. Згодом, коли сказане Лукою й Павлом об'єднувалося не через зовнішні схожі ознаки без уваги на деталі, а завдяки уважним науковим дослідженням, п'ятидесятницькі богослови підтвердили попередню тезу, зокрема про вплив Духа на сотеріологію, на новому рівні.

Так, Брунер відзначає: «п'ятидесятники розмежовують просто прийняття Духа під час навернення та його повне прийняття», а також «вважають природним, що в усіх віруючих так чи інакше перебуває Дух чи, принаймні, впливає на них» [9, с. 70]. Г. Хантер вбачає невизначеність у розумінні цього питання в середовищі пересічних п'ятидесятників й пояснює її богословською малограмотністю, однак зауважує: «коли п'ятидесятники отримують богословську освіту, вони незмінно підтверджують істину про досвід постійного перебування Святого Духа в усіх християнах» [10, с. 225].

Отже, Данн неправий, коли стверджує, що п'ятидесятники не визнавали чи не визнають присутності Духа Святого на інших християнах, які не були хрещені Святим Духом. Стверджувати подібне значить звести всю пневматологію лише до двотомника Луки й повторювати помилки попередніх євангельських дослідників, які читали Луку в лінзах Павла, але тепер навпаки.

З'ясувавши підходи п'ятидесятників до пневматології Луки та Павла на підставі методології Д. Данна про необхідність аналізу тексту в контексті авторського богослов'я та задуму, перейдемо до розуміння п'ятидесятниками вчення про Святого Духа у Євангелиста Івана. Слова Христа в Ів. 20:22 часто-густо наводяться п'ятидесятниками як доказ того, що учні пережили відродження ще до дня П'ятидесятниці через життєдайне дуновіння Ісуса Святим Духом [див., напр.: 3, с. 497–524]. Отож, Святий Дух бере участь у новому народженні людини і по-іншому діє при хрещенні.

Д. Данн аналізує декілька пневматологічних текстів Івана (зокрема 14–16 розділи про прихід Утішителя) й намагається їх хронологічно та логічно зіставити. Він не бачить виконання обіцяного в роз. 14–16 в 20:22, оскільки обіцянка Ісуса пов'язана з тим, що Духа пішле Отець та Син, й це мало статися тоді, коли Христос «піде», а Дух Святий буде «іншим» Утішителем. Д. Данн хронологічно узгоджує розповідь Івана з наративом із книги Дій. На його думку, апостол Іван знав про два дарування Духа, хоча написав лише про одне й обіцяне хрещення Святим Духом (Іван наводить слова Івана Хрестителя в 1:33) вповні може відноситися до подій П'ятидесятниці, про які апостол не писав [2, с. 177]. П'ятидесятники згодні з таким напрямом роздумів Данна. Однак далі автор пробує обґрунтувати унікальність цієї події й не бачить нормативної складової в розділенні духовного відродження й хрещення. Хронологічна послідовність подій у житті апостолів не може й не має бути моделлю для інших християн. Свої думки він засновує на існуванні перехідного періоду в історії спасіння між воскресінням й П'ятидесятницею.

Погляди Д. Данна на унікальність розмежування духовних переживань в Євангелії Івана оспорує У. Аткінсон. На його думку, навіть якщо апостол пов'язував досвід двоетапного прийняття Духа лише з першою групою учнів, тим самим він вже знімає передбачуване біблійне обмеження на сучасне розуміння питання про прийняття Духа, пов'язане з двома різними переживаннями в житті новоствореного християнина [1, с. 131]. Відмінності між Лукою та Павлом Аткінсон вбачає у сфері лексики, а не сутності прийняття Духа, однак визнає, що у нас недостатньо інформації,

щоб визначити, як, до прикладу, ап. Павло визначив би другий досвід Духа (мається на увазі хрещення Святим Духом). Апостол нічого не говорить про якусь затримку в християнській ініціації між набуттям віри і переживанням у результаті отримання сили і дарів. Хоча Г. Фі називає це аргументом від мовчання, тоді як Аткинсон припускає, що Павло вважав набуття віри й отримання сили природним і відповідним ідеальній течії подій [1, с. 132]. Звідси й мовчання апостола.

У цілому, Лука, Павло та Іван по-різному виражали свої думки й ставили богословські акценти. Спроба створити цілісний підхід у цьому питанні виключає можливість піднесення думки одного автора над іншим. Новозавітні автори засвідчують багатобарвну роботу Духа в людині, яку п'ятидесятники розділяють на сотерологічну та харизматичну частини, використовуючи різноманітну лексику, з допомогою якої ці дії описані в їхніх книгах.

Нарешті зупинимося на інтерпретаціях харизматичної складової Духа. У п'ятидесятницьких колах наслідком хрещення Духом визнається «сила для місії», «сила для служіння», «дерзновіння», «натхнення» і т.д. Раннє п'ятидесятництво особливо цінувало місіонерську складову хрещення Святим Духом. Використавши теологічні надбання англіканського місіонера Р. Аллена, а також місіонерську емфазу пробудження Азуза, п'ятидесятники інтерпретували євангелізм як уніфікований досвід Духа. Р. Аллен вказував: «Ми часто жаліємося, що християни в нас на батьківщині проявляють так мало запалу в поширенні Євангелія. А як може бути інакше, якщо наших людей майже завжди вчать, що Дух Святий даний нам для освячення, навчання в істині..., але зовсім не так багато вчать про те, що Дух Святий – це Дух викупної любові, пробуджуючий внутрішній намір робити щось для інших, народжуючи в душі, до якої приходять і в церкві, в якій перебуває бажання привести усіх людей до Бога у Христі Ісусі і працювати заради цього» [цит. за: 4, с. 51]. Майже всі сучасні п'ятидесятницькі теологи вбачають зв'язок між прийняттям Духа й спроможністю Церкви являти Христа навіть у несприятливих ідеологічних та політичних умовах.

Для Р. Стонстада вчення про Духа у Луки схоже на старозавітне, тобто наділяюче дарами, хоча він відзначає, що «його головне завдання – продовжити служіння Месії» [16, с. 77]. Під харизматичним даром Духа він розуміє засноване на досвіді покликання окремих людей та цілих груп для виконання певної задачі й наділення всім необхідним для цього. Під необхідним Стонстад розуміє силу – спроможність сміливо й переконливо

свідкувати й творити чудеса; пророцтво – спонтанне прославлення, свідоцтво, проповідь, а також вказівки, які даруються через видіння та сні; мудрість та віра [16, с. 80]. Як переконує Р. Стронстад, Дух, згідно з інтерпретацією Луки, забезпечує Церкву усім необхідним для здійснення її місії, викликаючи й скеровуючи кожную її дію, наділяючи віруючих здібністю сміливо проповідувати, творити чудеса й звершувати те, до чого вони були покликані.

Р. Мензіс дещо звужує характер і мету наділення силою в пневматології Луки, уникає поняття харизматична дія Духа, а надає перевагу пророчій місії. На його думку, Лука не зображує безпосередній зв'язок роботи Духа й звершення чудес. Він вважає, що євангелист відчув вплив єврейської літератури Другого Храму, яку описує висловом «Дух пророцтва». Задяки цьому дару, людина через відкриття від Бога отримувала знання й здібність для їх передачі. Звідси, Р. Мензіс стверджує розмежування у Луки понять «сила» та «Дух», вказуючи на неможливість напряму пов'язувати чудеса з дією Духа [14, с. 185]. Говорячи про Дух і силу (Дії 10:38), він не використовує їх як синоніми. Дух надихав пророцтво, а сила відтворювала чудеса. У.Аткінсон вважає аргумент Р. Мензіса непереконалим, стверджуючи, що ідейний фон теології Луки скоріше має відношення до раннього християнства, а не юдаїзму. За допомогою екзегетичного аналізу текстів Луки, Аткінсон демонструє окремі з них (наприклад, 1:17, 1:35, 4:14 і т.д.) і виразно заперечує розмежування Духа та сили. Дух справді проявлявся через пророцтво та керівництво Церквою, використовуючи її членів як інструмент й подаючи їм силу для переконливої проповіді. Однак це не виключає того, що Дух також давав силу віруючим для звершення чудес [1, с. 84].

Крім цього, Мензіс припускає ще кілька складових харизматичних проявів Духа у євангелиста Луки. Йдеться про вплив Духа на внутрішнє влаштування Церкви (Дії Ап. 6:3-5, 11:28, 15:28). Примітно, що до П'ятидесятниці політичний та ієрархічний компонент були надзвичайно важливими для учнів Христа. Це саме питання продовжує їх цікавити після Христового Воскресіння (Дії 1:6–7). Проте харизматичний чинник витісняє фактор політичних амбіцій і сприяє формуванню новозавітної коінопії. Своєю чергою, тональність стосунків у спільноті першоапостольської Церкви визначає її місіонерську привабливість. У пневматології Луки Дух несе радість тим, хто Його приймає, веде їх у поклонінні і т.д. Звідси, погляд Р. Мензіса на наділення силою достатньо вузький й не можна не погодитися з висновками У. Аткінсона про необхідність теологічного розширення наслідків П'ятидесятниці [1, с. 86].

Отже, завдяки Г. Маршаллу почався процес переосмислення богословського характеру біблійних розповідей. У працях сучасних євангельських дослідників зважено використовуються позитивні досягнення методу аналізу редакцій. Євангелія здебільшого розглядаються як джерело теологічних уроків, призначених для читачів. Задля адекватного виділення теологічного смислу біблійних наративів використовується інструментарій критики редакцій разом із підходами в галузі літературного аналізу. Своєрідний консенсус в євангельській герменевтиці знівелював питання призначення розповідей у Новому Завіті й пріоритет дидактичних текстів над історичними.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Аткінсон У.П.* Крещение Духом. Дискуссия с Джемсом Данном / У.П. Аткінсон. Черкасы : Коллоквиум, 2017. 170 с.
2. *Данн Дж.* Крещение Святым Духом. Современное пятидесятничество в свете новозаветного учения / Дж. Данн. Черкасы : Коллоквиум, 2017. 260 с.
3. *Маклин М.* Дух Святой / М.Маклин // Систематическое богословие / С.Хортон. Пер. с англ. К. : Лайф, 1999. С. 497–524.
4. *Мензис У.* Духи сила. Основы пятидесятнического опыта. М. : МТИ, Н. Новгород: Агапе, 2017. 224 с.
5. *Осборн Г. Р.* Герменевтическая спираль: общее введение в библейское толкование. Одесса : Евро-Азиатская Аккредитационная Ассоциация, 2009. 728 с.
6. *Стотт Д.* Деяния святых Апостолов. СПб. : Мирт, 1998. 603 с.
7. *Стронстад Р.* Теология Святого Духа в понимании евангелиста Луки. Спрингфилд, США : Лайф Паблишерс Интернешнл, 2005. 115 с.
8. *Франчук В.* Просила Россия дождя у Господа: В 3-х т. К. : Світанкова зоря, 2001. Т. I 652 с.
9. *Bruner F. D.* A Theology of the Holy Spirit: The Pentecostal Experience and the New Testament Witness. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans, 1970.
10. *Hunter H. D.* Spirit Baptism: A Pentecostal Alternative. 1998. Reprint. Eugene, OR : Wipf and Stock, 2009.
11. *Kärkkäinen V.* Toward a Pneumatological Theology. Pentecostal and Ecumenical Perspectives on Ecclesiology, Soteriology, and Theology of Mission. University Press of America, 2002.
12. *Marshall H.* Luke: Historian and Theologian. Grand Rapids : Zondervan, 1970.

13. McGee G. *Early Pentecostal Hermeneutics: Tongues as Evidence in the Book of Acts*, в *Initial Evidence: Historical and Biblical Perspectives on the Pentecostal Doctrine of Spirit Baptism*. Peabody Mass. : Hendrickson Publishers, 1991.
14. Menzies R. *The development of early Christian pneumatology: with special reference to Luke-Acts*. JSOT Press, 1991.
15. Mittelstadt M. W. *Reading Luke-Acts in the Pentecostal Tradition*. Cleveland, TN : CPT, 2010.
16. Stronstad R. *The Charismatic Theology of St. Luke*. Peabody, MA : Hendrickson, 1984.

REFERENCES

- Atkinson, W. P. (2017). *The baptism of the Spirit. Discussion with James Dunn*. Cherkasy: Colloquium. [In Ukrainian].
- Dunne, J. (2017). *The Baptism of the Holy Spirit. Modern Pentecostalism in the Light of New Testament Teaching*. Cherkasy: Colloquium. [In Ukrainian].
- Macleane, M. (1999). Holy Spirit. In Horton, S. *Systematic Theology*. Kyiv: Life, 497-524. [In Ukrainian].
- Menzies, W. (2017). *Perfume power. The basics of the Pentecostal experience*. Moscow: MIT, N. Novgorod: Agape. [In Ukrainian].
- Osborne, G. R. (2009). *The hermeneutic spiral: a general introduction to biblical interpretation*. Odessa: Euro-Asian Accreditation Association. [In Ukrainian].
- Stott, D. (1998). *Acts of the Holy Apostles*. St. Petersburg: Mirt. [In Ukrainian].
- Stronstad, R. (2005). *Theology of the Holy Spirit in the understanding of the Evangelist Luke*. Springfield, USA: Life Publishers International. [In Ukrainian].
- Franchuk, V. (2001). *Russia asked the rain from the Lord*: In 3 volumes. Vol. 1. Kyiv: Svitankova Zorya. [In Ukrainian].
- Bruner, F. D. (1970). *A Theology of the Holy Spirit: The Pentecostal Experience and the New Testament Witness*. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans.
- Hunter, H. D. (2009). *Spirit Baptism: A Pentecostal Alternative*. 1998. Reprint. Eugene, OR: Wipf and Stock.
- Kärkkäinen, V. (2002). *Toward a Pneumatological Theology. Pentecostal and Ecumenical Perspectives on Ecclesiology, Soteriology, and Theology of Mission*. University Press of America.
- Marshall, H. (1970). *Luke: Historian and Theologian*. Grand Rapids: Zondervan.
- McGee, G. (1991). *Early Pentecostal Hermeneutics: Tongues as Evidence in the Book of Acts, Initial Evidence: Historical and Biblical Perspectives on the Pentecostal Doctrine of Spirit Baptism*. Peabody Mass.: Hendrickson Publishers.

Menzies, R. (1991). *The development of early Christian pneumatology: with special reference to Luke-Acts*. JSOT Press.

Mittelstadt, M. W. (2010). *Reading Luke-Acts in the Pentecostal Tradition*. Cleveland, TN: CPT.

Stronstad, R. (1984). *The Charismatic Theology of St. Luke*. Peabody, MA: Hendrickson.

Mykhaylo Mokienko

Candidate of Historical Sciences, Senior Researcher

Center for the Study of Religion at the National Pedagogical University named after M.P. Dragomanov

Pentecostal Hermeneutics about the Separation of Spiritual Revival.

Abstract

The article investigates the Pentecostal Hermeneutics regarding the separation of spiritual revival based on the texts of the New Testament. In the writings of modern evangelical researchers, the positive achievements of the editorial analysis method are highlighted. In order to adequately isolate the theological meaning of biblical narratives, the editorial criticism tools, along with approaches in the field of literary analysis, are used. It is noted that Pentecostal theologians seek to exploit new horizons that open up in a new hermeneutical context and actualize questions concerning the nature of Luke's pneumatology and its relationship with Paul's pneumatology. This gave impetus for the wide-ranging evangelical discussion of the nature of biblical pneumatology in its full scope and the impact it can have on the life of the modern church. A peculiar consensus in the evangelical hermeneutics alienated the question of the assignment of narratives in the New Testament and the priority of the didactic texts over the historical ones. Luke, Paul and John differed in expressing their thoughts and putting theological emphasis. The New Testament authors testify to the diverse work of the Spirit in man, which Pentecostals share in the soterological and charismatic parts, using a variety of vocabulary, through which these actions are described in their books. The author of the article concludes that in the writings of modern evangelical researchers the positive achievements of the method of analysis of the editions are carefully considered. The Gospels are for the most part regarded as a source of theological lessons intended for readers. To adequately highlight the theological meaning of biblical narratives, the editorial critique tool is used, along with approaches to literary analysis. A

peculiar consensus in evangelical hermeneutics eliminated the question of the purpose of narratives in the New Testament and the priority of didactic texts over historical ones.

Keywords: *Pentecostal Hermeneutics, spiritual revival, modern Pentecostal Theology, a baptism with the Holy Spirit.*

Михаил Мокиенко

кандидат исторических наук, старший научный сотрудник

Центр исследования религии Национального педагогического университета имени М. П. Драгоманова

Пятидесятническая герменевтика о раздельность духовного возрождения

Аннотация

В статье исследованы пятидесятническую герменевтику по раздельности духовного возрождения на основе текстов Нового Завета. В работах современных евангельских исследователей взвешенно используются положительные достижения метода анализа редакций. С целью адекватного выделения теологического смысла библейских нарративов используется инструментарий критики редакций вместе с подходами в области литературного анализа. Своеобразный консенсус в евангельской герменевтике сnivelировал вопрос назначения повествований в Новом Завете и приоритет дидактических текстов над историческими. Лука, Павел и Иоанн по-разному выражали свои мысли и ставили богословские акценты. Новозаветные авторы свидетельствуют о работе Духа в человеке, которую пятидесятники разделяют на сотерологичну и харизматическую части, используя разнообразную лексику, с помощью которой эти действия описаны в их книгах.

Ключевые слова: *пятидесятническая герменевтика, духовное возрождение, современное пятидесятническое богословия, крещение Святым Духом*